

Alleen het gesproken woord geldt

Toespraak door de Voorzitter van de Eerste Kamer bij gelegenheid van de viering van het 25-jarig ambtsjubileum van prof.dr.ir. E. Schuurman als Lid van de Kamer op 7 oktober 2008

Ik open deze bijzondere zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. De minister-president en de andere leden van onze Koninkrijksregering heet ik van harte welkom. Deze zitting staat in het teken van het 25-jarig Eerste Kamerlidmaatschap van professor dr. ir. Egbert Schuurman. Het bijzondere karakter van deze zitting maakt dat ik ook graag de echtgenote en verdere familie van de jubilaris bij mijn welkomstwoord betrek. Collega Schuurman, uzelf zou de eerste zijn om op te merken dat het merkwaardig zou zijn u, lid van de Kamer, speciaal welkom te heten in een bijzondere zitting van diezelfde Kamer. Ik zou daarom willen zeggen: fijn dat u er ook bent.

Collega Schuurman, op 13 september 1983 trad u toe tot deze Kamer. Uw maidenspeech vond kort daarna plaats bij de Algemene Politieke Beschouwingen. Eén van uw meest recente optredens was eveneens bij de Algemene Politieke Beschouwingen, namelijk die van vorig jaar. De vele jaren die daar tussen liggen, maken de samenhang en consistentie in uw bijdragen opvallend.

In 1983 waarschuwde u voor een terugkeer naar economische individualisering, naar een maatschappij waarin ieder voor zichzelf moet zorgen. U pleitte voor een principiële bezinning op de taken van de staat met prangende aandacht voor het zwakke, het misdeelde, de ontheemden en vreemdelingen.

Vorig jaar, in 2007, prees u het verlaten van een doorgeschoten individualisering in ruil voor het 'samen', voor gemeenschapszin. In beide betogen klinkt uw welbekende visie door op de "soevereiniteit in eigen kring" in combinatie met de oproep tot solidariteit.

U verwoordde uw opvattingen de afgelopen 25 jaar niet alleen met bestendigheid, maar ook met principiële overtuiging, navenante vastberadenheid en passie. Daarbij: collega Schuurman u bent teveel politicus om dogmatisch te zijn en u bent te wijs om al te eigenwijs te zijn.

Collega Schuurman, u heeft in de afgelopen 25 jaar vijf Voorzitters van deze Kamer meegemaakt. Ik noem de heren Steenkamp, Tjeenk Willink, Korthals Altes en Braks (beide laatstgenoemden zijn hier aanwezig). U heeft drie premiers meegemaakt alsook de kabinetten Lubbers I, II en III, Kok I en II, en Balkenende I, II, III en IV. U zou, wellicht met gepaste trots, melding kunnen maken van het feit dat u het reilen en zeilen van maar liefst negen kabinetten heeft meegemaakt. Daarbij moet gezegd dat bij die negen aantikt de snelheid waarmee de laatste vier kabinetten elkaar opvolgden. De huidige minister-president – ik ken hem enigszins – zou vermoedelijk in dit kader willen toevoegen: "En daar is enige dankbaarheid op zijn plaats mijnheer Schuurman"...

25 Jaar lidmaatschap van deze Kamer is als zodanig al bijzonder, maar U bent daarenboven 25 jaar fractievoorzitter. Eerst voorzitter van de RPF-fractie, vervolgens van de GPV/RPF-fractie en sinds 2001 van de fractie van de Christen-Unie. Een 25-jarig fractievoorzitterschap is uniek in de geschiedenis van de Eerste Kamer; we maken derhalve nu deel uit van een gebeuren met enig historisch gewicht. Het zilveren ambtsjubileum, getuigt niet alleen van een kwart eeuw vertrouwen van de politieke partijen waar u zich aan verbond en van de diverse fracties in u, maar evenzeer van uw geloof in de parlementaire demo-

cratie, uw toewijding aan de publieke zaak en uw verbondenheid met het wel en wee van Nederlanders in ons Koninkrijk.

Gedurende uw lidmaatschap van deze Kamer heeft u welhaast alle beleidsterreinen in uw portefeuille gehad. Alleen op financieel terrein heeft u zich nooit begeven, zo gaf u bij de Algemene Politieke Beschouwingen van vorig jaar aan. Dit weerhield u er niet van om toen al uit te spreken dat het in de tijd van flitskapitaal en ondoorzichtige financiële producten waarop toezichthouders geen greep hebben, hoog tijd wordt om daar iets aan te doen, zeker gelet op de globalisering. Haast profetische woorden in het licht van de financiële crisis die de wereld op dit moment in haar ban houdt. Mogelijk ligt in de portefeuille financiën toch voor u nog een verdere uitdaging. Twee terreinen waarvan we u beter kennen, wil ik vandaag kort belichten.

Allereerst deze Kamer en uw verwantschap daarmee. U bent de overtuiging toegedaan dat deze Kamer in het Nederlandse staatsbestel een instituut met toegevoegde waarde is. Niet ondanks, maar juist vanwege die overtuiging laat u niet na te benadrukken dat er steeds ruimte is en moet zijn voor bezinning op haar functioneren. Menigmaal heeft u gewaarschuwd voor een Eerste Kamer die haar eigen karakter niet voldoende bewaakt en bewaart. Het is niet alleen de Kamer zelf maar ook de regering die daarbij bedreigend kan zijn. Kenmerkend is dat de twee door u aangevraagde interpellatiedebatten de Eerste Kamer betroffen.

In 1990 interpeleerde u minister-president Lubbers over de staatsrechtelijke taak en plaats van deze Kamer. De minister-president had aan het einde van de Algemene Politieke Beschouwingen gesuggereerd dat de Eerste Kamer wetsvoorstellen niet op politieke grond zou moeten verwerven. In uw interpellatie kwalificeerde u de suggestie

van de minister-president als “ongegrond en oppervlakkig”.

Uw volgende interpellatie trof minister-president Kok over de rol van de Eerste Kamer bij de kabinetscrisis na de zogeheten ‘nacht van Wiegel’ in 1999. De interpellatie was mede ingegeven door uw waarneming dat de kabinetscrisis in de ogen van velen schade had toegebracht aan het aanzien van de politiek in het algemeen en die van de Eerste Kamer in het bijzonder. U weigerde mee te gaan met het beeld dat de kabinetscrisis deze Kamer verwijtbaar zou zijn. Uw vragen betroffen onder andere de politisering van kabinetswege door ‘verkapt’ het machtswoord te spreken bij de grondwetswijziging en de dwang tot binding aan het regeerakkoord. Dit alles gerelateerd aan de positie van de Eerste Kamer, die naar uw opvatting in een oneigenlijke rol werd gedrongen.

De tweede specifieke betrokkenheid die uw werkzaamheden in deze Kamer tekent, is die bij de Nederlandse Antillen en Aruba. Uw 25-jarige Kamerlidmaatschap loopt parallel met het 25-jarig lidmaatschap van de vaste commissie voor Nederlands Antilliaanse en Arubaanse Zaken waarvan u zeven jaren, van 1999 tot en met 2007, het voorzitterschap bekleedde.

De rode draad in uw bijdragen aan de debatten over de overzeese gebieden is uw roep om helderheid in beleid, om effectiviteit in de probleemaanpak en daadkracht en inventiviteit van de Nederlandse regering of in uw eigen, herhaaldelijk geuite bewoordingen: “geen pappen en nathouden”. U deed dit niet vanuit distantie en scepsis, maar juist vanuit invoelingsvermogen en verantwoordelijkheidszin. De Koninkrijksbanden zijn u dierbaar. U gelooft, meneer Schuurman; niet alleen in het hemels Koninkrijk, maar ook in dat andere.

Het gezag van een parlementariër wordt in het algemeen nogal eens verward met of gemeten aan diens bekendheid in het land. Het gezag van een lid van deze Kamer binnen deze Kamer wordt echter bepaald door zijn of haar optreden in en vanuit dit huis. Daarbij fungeren ervaring en worteling in de samenleving als voedingsbodem. Uw lange maatschappelijke carrière heeft die functie ook vervuld. U heeft inmiddels uw bijzonder hoogleraarschap reformatorische wijsbegeerte in Delft, Eindhoven en Wageningen beëindigd.

Bij uw afscheidsrede in Wageningen, in september 2007, sprak u over de ruimte voor gezamenlijke cultuurkritiek van christenen en moslims met als invalshoek de wederzijdse houding tegenover technologie.

Complexe samenhangen onderkennen en vanuit een waardenoriëntatie normatieve kaders stellen: u bent steeds herkenbaar, in en buiten de politiek. De politiek die zich, in uw woorden bij de Algemene Politieke Beschouwingen in 1990 "niet (mag) kenmerken door een gezapig pragmatisme, maar (...) door een inspirerende, moed- en hoopgevende strijd. Niet de korte termijn en de oppervlakte – de volgende verkiezingen – dienen de voorkeur te hebben, maar de lange termijn en diepte." Ware woorden, die u ook zichzelf 25 jaar heeft voorgehouden en die ongetwijfeld een bijzondere dimensie hebben gekregen nu uw partij deel uitmaakt van de regering.

Beste Egbert, het is mij werkelijk een groot genoegen jou als Voorzitter van de Eerste Kamer namens alle collega's van ganser harte te feliciteren met je zilveren ambtsjubileum. Ik dank je voor je kennis, kunde, betrokkenheid en collegialiteit, waarbij ik tevens wil melden dat de medewerkers van onze Kamer jou een warm hart toedragen. Onze dank aan jou druk ik graag uit door overhandiging van het geschenk, dat alle parlementariërs mogen ontvangen die na hun zilveren ambtsjubileum 25 maal de

gouden koets op Prinsjesdag hebben voorbij zien trekken:
Het is namelijk de zilveren koets.

Egbert, je eerste woorden in deze zaal waren: "Dank u wel, mijnheer de Voorzitter", mijn laatste woorden in mijn bijdrage nu zijn: "Dank u wel, mijnheer Schuurman".